

розглянутому випадку порушуються права засудженої особи, бо вона фактично притягується до примусової праці.

Проаналізувавши норми міжнародно-правових актів, міжнародну практику, норми національного законодавства, погляди науковців на ситуацію, яка скалася на даний час в Україні, можна зробити висновок, що порядок регулювання праці засуджених до позбавлення волі у старій редакції КВК не суперечив міжнародним стандартам, не порушував права ув'язнених, тобто і так був достатньо демократичним, а зміна права працювати на обов'язок потягнула за собою більше негативних наслідків, ніж принесла користі. Тому, на наш погляд, доцільно було б переглянути рішення щодо наділення засуджених до позбавлення волі обов'язком працювати з метою їх соціального виховання.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний пакт про цивільні і політичні права. Прийнято 16 грудня 1966 р. Генеральною Асамблеєю ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043
2. Європейські в'язничні правила. Прийнято Комітетом Міністрів 11 січня 2006 р. на 952-й зустрічі Заступників Міністрів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_032
3. Перминов О. Г. Проблемы реализации уголовного наказания: дис. д-ра юрид. наук: 12.00.08 / О. Г. Перминов. – Москва: Российский государственный университет нефти и газа им. И. М. Губкина, 2002. – 321 с.
4. Рыбак М. С. Ресоциализации осужденных к лишению свободы: проблемы теории и практики: дис. д-ра юрид. наук: 12.00.08 / М. С. Рыбак. – Саратов, 2001. – 450 с.
5. Зайцева Е. Н. Цели наказания и средства их достижения в исправительных учреждениях: дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / Е. Н. Зайцева. – Краснодар, 1998. – 175 с.

Радзівілл А.В.

здобувач,

Київський університет права

Національної академії наук України

Науковий керівник: Костенко О.М.

доктор юридичних наук, професор, академік,

Національна академія правових наук України

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ КАТУВАННЮ В УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

В доповіді щодо ситуації з правами людини в Україні з 16 лютого по 15 травня 2016, опублікованій у червні 2016 року управлінням Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ), стверджується, що «незаконне утримання під вартою, тортури та поведження, що принижує гідність, залишається звичною справою в регіоні». Це вказує на те, що проблеми протидії та запобігання злочинам, пов'язаних з катуванням зараз набагато масштабніші, ніж до військового конфлікту на сході [1].

Відповідно до Конвенції ООН від 10 грудня 1984 року проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (далі – Конвенція), катування означає будь-яку дію, якою будь-якій особі навмисне заподіюються сильний біль або страждання, фізичне чи моральне, щоб отримати від неї або від третьої особи відомості чи визнання, покарати її за дії, які вчинила вона або третя особа чи у вчиненні яких вона підозрюється, а також залякати чи примусити її або третю особу, чи з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду, коли такий біль або страждання заподіюються державними посадовими особами чи іншими особами, які виступають як офіційні, чи з їх підбурювання, чи з їх відома, чи за їх мовчазної згоди. Якщо порівняти наведене поняття із визначенням злочину катування, що закріплене у ст. 127 Кримінального кодексу України, то можна встановити, що в українському законодавстві термін «катування» розуміється значно ширше за рахунок розширення кола суб'єктів діяння [2].

Зокрема, за міжнародним правом такими суб'єктами можуть бути виключно офіційні особи, а за кримінальним кодексом України – будь-які особи, що, виходячи з аналізу судової практики, більшою мірою відповідає об'єктивно існуючим суспільним відносинам. При цьому, кримінальне законодавство України навіть не передбачає підвищення кримінальної відповідальності за катування у випадках його вчинення службовою особою, що, на нашу думку, є суттєвим недоліком та прогалиною у законодавстві [3].

В нашій державі, нажаль, в межах правової системи залишається проблемою традиційне ставлення до прав людини, як до свого роду «факультативного» елементу у формуванні і функціонуванні системи кримінального правосуддя. Аналогічне ставлення переважає у суспільстві в цілому, коли будь-які, навіть дуже суворі заходи, вважаються обґрунтованими у боротьбі із злочинністю. Про високий рівень порушення прав людини свідчить той факт, що Україна посіла третє місце за кількістю звернень до Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). Водночас, це вказує не лише на проблемні питання в діяльності правоохоронних органів, а й на те, що скривджені особи не можуть знайти належного захисту в суді. За цих обставин особливо актуальним є формування надійних теоретико-методологічних засад дослідження європейського досвіду, аналізу умов, що сприятимуть реформуванню системи протидії катуванням в Україні відповідно до європейських стандартів, забезпечення незалежності та ефективності системи правосуддя, підвищення якості судових рішень відповідно до європейських стандартів [4].

Так, аналіз судової практики рішень українських судів засвідчив випадки, коли під час перевірки органами досудового слідства і місцевими судами не з'ясовувалися обставини та способи спричинення заявникові тілесних ушкоджень, а в постанові містилися лише посилання на те, що заявника не було піддано жорстокому поводженню.

Вироком Ленінського районного суду м. Запоріжжя від 05 грудня 2011 року М. засуджено за ч. 1 ст. 115 КК України до покарання у виді позбавлення волі строком на 11 років.

Ухвалою Апеляційного суду Запорізької області справу стосовно М. направлено на додаткове розслідування (КПК України 1960 року), оскільки ні органами досудового слідства, ні судом першої інстанції не було вжито в повному обсязі необхідних заходів для встановлення фактичних обставин вчинення вбивства потерпілої. При цьому, не було належним чином перевірено обставини спричинення тілесних ушкоджень М, якого затримано 16 травня 2008 року, а наступного дня, тобто 17 травня 2008 року, у нього виявлено тілесні ушкодження, які, з його слів, було заподіяно працівниками міліції. Наявність цих ушкоджень підтверджено висновком експерта та довідкою з травмпункту. В день написання М явки з повинною він був допитаний слідчим у якості підозрюваного, де заявив, що вбивства своєї матері не скоював, а обмовив себе внаслідок застосування до нього фізичного та психічного насилля. Про це свідчить і той факт, що М невинувато тривалий час утримувався в ІТУ, а не був після обрання йому запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою переведений до СІЗО, а також неодноразово (12 разів) доставлявся до відділу міліції, де жодного разу слідчі дії не проводилися.

Крім того, під час досудового слідства не було перевірено і усунено протиріч між його показами та встановленими по справі фактами.

Враховуючи вимоги Європейського суду, Верховною Радою України було прийнято та введено в дію 20 листопада 2012 року КПК, що містить норми, направлені на викорінення практики катування осіб, які утримуються під вартою.

Так, відповідно до ст. 206 КПК України незалежно від наявності клопотання слідчого, прокурора, слідчий суддя зобов'язаний звільнити особу, якщо орган державної влади чи службова особа, під вартою яких трималася ця особа, не доведе:

- 1) існування передбачених законом підстав для затримання особи без ухвали слідчого судді, суду;
- 2) неперевищення граничного строку тримання під вартою;
- 3) відсутність зволікання у доставлянні особи до суду.

Якщо під час будь-якого судового засідання особа заявляє про застосування до неї насильства під час затримання або тримання в уповноваженому органі державної влади, державній установі (орган державної влади, державна установа, яким законом надано право здійснювати тримання під вартою осіб), слідчий суддя зобов'язаний зафіксувати таку заяву або прийняти від особи письму заяву та:

- 1) забезпечити невідкладне проведення судово-медичного обстеження особи
- 2) доручити відповідному органу досудового розслідування провести дослідження фактів, викладених в заяві особи;
- 3) вжити необхідних заходів для забезпечення безпеки особи згідно із законодавством.

Підсумовуючи наведене, можна зробити висновок, що в Україні законодавчо встановлені ознаки катування сформульовані занадто широко, що не сприяє точному його розумінню та призводить до помилок у

правозастосуванні. Хоча дефініція катування у ст. 127 КК України загалом відповідає його визначенню, що закріплене у Конвенції, проте потребує суттєвого уточнення з врахуванням інтерпретації катування Європейським судом з прав людини. Крім того, склад катування потребує невідкладного доповнення низкою кваліфікуючих ознак, що усуне існуючий дисбаланс у кримінально-правових санкціях. [5]

Список використаних джерел:

1. «ТЕБЕ НЕ ІСНУЄ». Свавільні затримання, насильницькі зникнення та тортури на сході Укарїни. AMNESTY INTERNATIONAL / HUMAN RIGHTS WATCH. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR5044552016 UKRAINIAN.PDF>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х.: Право, 2012. – Т. 1. – 768 с.
3. Михайленко Д. Г. Кримінально-правова характеристика катування / Д. Г. Михайленко // Часопис Академії адвокатури України. – 2011. – № 4: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Chaau/index.html>
4. Ахирська Н. «Абсолютна заборона катувань, як умова справедливого судочинства» // Віче. – Журнал. Наукова бібліотека. – № 22, листопад 2011.
5. Ягунов Д. В. Практика Європейського суду з прав людини (прецеденти та коментарі з питань кримінального судочинства) / Д. В. Ягунов; за ред. та вступ. сл. Й. Л. Бронза, Адвокат. об-ня «Одес. обл. колегія адвокатів», рец.: В. О. Туляков, О. К. Вишняков, М. І. Пашковський, Т. О. Анцупова. – О.: Фенікс, 2010. – 256 с.

Сарнавський М.О.

студент,

*Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна*

КРИМІНАЛІЗАЦІЯ СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ДІЯНЬ ЯК МЕТОД КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ

Кримінально-правова політика здійснюється за допомогою комплексу специфічних методів, провідне місце серед яких займає криміналізація суспільно небезпечних діянь. У кримінально-правовій науці теорія криміналізації визнається досить складною. Незважаючи на наявність численних теоретичних розробок, до теперішнього часу залишаються дискусійними питання щодо розуміння змісту та структури категорійного апарату криміналізації.

У сучасній доктрині кримінального права під криміналізацією пропонується розуміти процес виявлення суспільно небезпечних видів людської поведінки, визнання на державному рівні необхідності, можливості й доцільності кримінально-правової боротьби з ними та закріплення їх у законі про кримінальну відповідальність як злочинів [1, с. 73]. Криміналізація як метод кримінально-правової політики знаходить найбільш широке